
АРОНОВА Р.С.,
стажист-дослідник, кафедра
управління навчальними
закладами та педагогіки вищої
школи, Інститут психології
та менеджменту освіти, ДВНЗ
«Університет менеджменту
освіти» НАПН України, м. Київ,
Дніпропетровський педагогічний
коледж Дніпропетровського
Дніпропетровського
національного університету
імені Олеся Гончара,
м. Дніпропетровськ

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОГО ВИХОВАННЯ НА ОСНОВІ ТЕХНОЛОГІЇ МОДУЛЬНОГО НАВЧАННЯ

Стаття присвячена проблемі формування професійної компетентності майбутніх фахівців дошкільного виховання у педагогічних коледжах. Розкрито зміст і технологію модульного навчання фахівців дошкільного виховання.

Ключові слова: технологія, модуль, модульне навчання, дошкільне виховання.

Статья посвящена проблеме формирования профессиональной компетентности будущих специалистов дошкольного воспитания. Раскрыты содержание и технология модульного обучения специалистов дошкольного воспитания.

Ключевые слова: технология, модуль, модульное обучение, дошкольное воспитание.

The article deals with the problem of professional competence formation of future preschool education professionals at teacher's training colleges. The content and technology of module learning of preschool education specialists is described.

Key words: technology, module, module learning, preschool education.

In the article the demands of modern society in qualified competitive preschool education professionals are described, the need for maximum disclosure of their creative potential and self-development on the basis of competence approach in educational process at teacher's training colleges are described. Thus, the problem of formation the professional competence of preschool professionals at teacher's training colleges remains to be vital nowadays. The scientific papers of the researchers in module learning are analyzed. The solution of the problem the author of the article sees in development of relevant content, forms and methods aimed at enhancing the education, application of the traditional forms along with innovative techniques in educational process, methods and forms of education applied separately and in various efficient combinations. The author considers the module system to be the most effective way to solve this task. The features of module approach towards training are described and its advantages are determined. The author explains the peculiarities of module technology, its technology content is characterized and the influence on intensification and individualization of the educational process at teacher's training is described. The importance of the feedback implementation (current and final controls) which have different didactic purposes are explained. Providing the set of teaching materials is considered. The possibility of module technology in the implementation of project, evaluation, correction and organization of productive mental activity of students during their training based on a systematic approach is studied. The module teaching allows us to comprehensively assess the quality of training students at the stages of its development, to anticipate and implement adequate management impact in the social and educational environment; evaluate the effectiveness of educational activities of students, to carry out promising and ongoing refinement of basic competences in accordance with the requirements; develop effective methods of teaching.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковим чи практичними завданнями. Сьогодні у вітчизняній педагогіці активно обговорюються можливості модернізації освіти на компетентнісній основі. Категорія «компетентність» є наслідком нової економіки й освіти, а відтак нового підходу до людських ресурсів, який виник із потреби адаптації людини до мінливих умов життєдіяльності. Людина,

що володіє компетентністю, володіє знаннями, вміннями та навичками, необхідними для роботи за фахом, а також здатна проявити автономність і гнучкість при вирішенні професійних та інших проблем, вмє підтримувати співробітництво у професійній сфері. Водночас, компетентність передбачає не стільки наявність обсягу знань і досвіду, скільки вміння їх актуалізувати в процесі реалізації своїх професійних функцій і нести особисту відповідальність за всі рішення і дії. У зв'язку з цим

уточнюються принципи теоретико-методологічні підходи до розробки всіх компонентів підготовки майбутніх фахівців у вищих навчальних закладах України і, насамперед, у проектуванні цілей, змісту, форм, методів і технологій навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на яких спирається автор. Дослідженню теоретичних та методологічних засад формування професійної компетентності педагогів присвячені наукові праці І. Белоновська, Дж. Равена Г.Беленької, В.Сластьоніна та ін.; педагогічної майстерності – І.Зязюна. Основою для нашого дослідження є праці науковців із проблеми модульного навчання зокрема А.Алексюка, Т.Захараш, П.Юцявічене та ін..

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Проведений нами аналіз наукових досліджень з проблеми формування професійної компетентності майбутніх фахівців дошкільного виховання і визначення необхідних для цього змісту, форм, методів і технологій навчання, підтверджують, що ця проблема обґрунтована недостатньо. Не достатньо дослідженою залишається і проблема реалізації технології модульного навчання у педагогічних коледжах України.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є обґрунтування шляхів і методів формування професійної компетентності майбутніх фахівців дошкільних навчальних закладів у педагогічних коледжах України на основі технології модульного навчання.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

Сучасне суспільство потребує компетентних фахівців, які повинні бути розвиненими особистостями і справжніми громадянами. Модернізація вищої освіти в Україні спрямована на досягнення рівня найкращих світових стандартів, що передбачає розробку перспективних моделей підготовки висококваліфікованих фахівців конкурентноздатних в європейському та вітчизняному просторах, виховання професійно мобільного молодого покоління, здатного здійснювати особистісний світоглядний вибір. Перед системою вищої освіти стоїть завдання максимального розкриття творчого потенціалу майбутнього фахівця, забезпечення його саморозвитку, формування професійної компетентності. Цілеспрямоване формування компетентної особистості передбачає реалізацію в освітньому середовищі компетентнісного підходу. Компетентний це освічений, висококваліфікований, затребуваний фахівець.

Вирішення цього завдання потребує відповідного змісту, форм і методів, спрямованих на активізацію навчання. Методологічною основою активізації навчання є системний, особистісний, діяльний, аксіологічний і компетентнісний підходи. Великого значення набувають інноваційні форми організації навчального процесу. Педагогічна і психологічна ефективність навчання, у порівнянні з традиційними формами організації навчального процесу, досягається за рахунок інноваційних прийомів, методів і форм навчання, що застосовуються окремо і в різноманітних оптимальних поєднаннях, а саме:

- різноманітність способів розгортання логічної структури навчального предмета;
- застосування різних форм і способів проблемного навчання для

формування у студентів творчого мислення;

- введення системної організації індивідуально-диференційованого навчання;
- комплексне застосування технічних засобів навчання, їх оптимальне функціональне поєднання у відповідності з конкретними цілями;
- застосування в рамках навчального процесу групових форм навчання, включаючи і навчально-педагогічні тренінги з метою формування у студентів професійної та комунікативної компетентності, розвитку творчості тощо.
- введення для тих же цілей в навчальний процес дидактичних і педагогічних ігор.
- використання у процесі навчання елементів театральної педагогіки;
- введення в різні форми навчальних занять системи взаємоконтролю і самоконтролю;
- використання студентами науково-практичного інструментарію;
- залучення студентів до науково-дослідної роботи;
- використання практичних, реальних завдань в дипломних і курсових роботах тощо [11,с.148-150].

Зміни в освіті, зростаючий попит на фахівців інноваційного типу зумовили необхідність застосування таких систем професійної підготовки, які могли б швидко і гнучко реагувати на потреби роботодавців та суспільства. Однією з найоптимальніших систем навчання у вищих навчальних закладах є модульна.

Теоретичний аналіз модульного навчання дозволив виділити наступні

його особливості:

- модульне навчання забезпечує обов'язкове опрацювання кожного компонента дидактичної системи і наочне їх подання у модульній програмі і модулях;
- модульне навчання передбачає чітку структуризацію змісту навчання, послідовний виклад теоретичного матеріалу, забезпечення навчального процесу методичним матеріалом і системою оцінки і контролю засвоєння знань, що дозволяє коригувати процес навчання;
- модульне навчання передбачає варіативність навчання, адаптацію навчального процесу до індивідуальних можливостей і запитам учнів [9; 16; 17].

Ці особливості модульного навчання дозволяють виявити його високу технологічність, яка визначається:

- структуризацією змісту навчання;
- чіткою послідовністю пред'явлення всіх елементів дидактичної системи (цілей, змісту, способів управління навчальним процесом) у формі модульної програми;
- варіативністю структурних організаційно-методичних одиниць.

Відтак, формування професійної компетентності фахівців дошкільного виховання у педагогічних коледжах, на нашу думку, доцільно здійснювати на основі модульної системи навчання.

Як зазначає Є.Кроше, модульна система навчання є найбільш гнучкою системою. Її можна пристосувати до будь-якої з існуючих програм професійної підготовки [9].

Сутність модульного навчання за П.Юцявічене полягає в тому, що студент більш самостійно чи повністю самостійно може працювати із запро-

понованою йому індивідуальною навчальною програмою, яка складається з цільової програми дій банку інформації і методичного керівництва по досягненню поставленої дидактичної мети. А модуль це цільовий функціональний вузол, в якому об'єднані навчальний зміст і технологія оволодіння ним [15].

Модульна організація процесу професійної підготовки майбутніх фахівців зумовлена тенденцією вдосконалення навчально-виховної діяльності студентів в основу якої покладені здебільшого самостійний пошук студентами знань і володіння вміннями й навичками, що оптимально організує навчальний процес за рахунок індивідуалізації і поєднання різних форм і видів навчальної діяльності. Загалом успішне вирішення проблем професійної підготовки базується на розумінні сутності модульної організації навчання, що розглядається в дослідженнях багатьох видатних вчених.

В.Кукушин стверджує, що термін «модуль» прийшов у педагогіку з інформатики, де їм позначають конструкцію, що застосовується до різних інформаційних систем і структур та забезпечує їх гнучкість і перебудову [10]

Однак, у наукових джерелах зазначено, що основоположником модульного навчання вважається С.Постлесвайт, який вперше висунув «Концепцію одиниць змісту освіти», згідно з якою невелику кількість, одиниць навчального матеріалу можна вважати окремою темою і включати у програму занять. Ці одиниці були названі С.Постлесвайтом «міні-курсами» [16]. Вони одержали широке розповсюдження в коледжах США де за твердженням Дж.Рассела виникло багато їх різновидів таких як пакет «навчальний пакет», «пакет індивідуаль-

ного навчання» тощо. За визначенням Дж.Рассела модуль є навчальним пакетом який охоплює одну концептуальну одиницю навчального матеріалу і дії, призначені для студентів [17].

У тезаурусі ЮНЕСКО є кілька похідних від нього: модульний метод, модульна підготовка, модульний розклад, модульний підхід.

Модульний підхід зазвичай трактується як оформлення навчального матеріалу і процедур у вигляді закінчених одиниць з урахуванням атрибутивних характеристик.

Виходячи з того, що модуль - це відносно самостійна частина якої-небудь системи, що має певне функціональне навантаження, то в теорії навчання це певна «доза» інформації або дії, що є достатньою для формування тих чи інших професійних знань, умінь, навичок.

Навчальний модуль - це логічно завершена форма частини змісту навчальної дисципліни, що включає в себе пізнавальний і професійний аспекти, засвоєння яких має бути завершено відповідною формою контролю знань, умінь і навичок, сформованих в результаті опанування студентами даним модулем.

Модуль містить пізнавальну та професійну характеристики, у зв'язку з чим можна говорити про пізнавальну (інформаційну) та навчально-професійну (діяльнісну) частини модуля. Завдання першої - формування теоретичних знань, функції другої - формування професійних умінь і навичок на основі набутих знань.

У якості інформаційного модуля можуть бути взяті як цілі дисципліни, так і деякі розділи дисциплін, спецкурсів, факультативів тощо. Діяльнісним модулем можуть бути практикуми та лабораторні роботи.

Зазвичай побудова модуля якої дис-

ципліни має наступний вигляд:

1. Назва модуля.
2. Теоретичні знання.
3. Практичні знання.
4. Лабораторний практикум.
5. Програмне забезпечення.
6. Самостійна робота студентів.

Результати навчання: сформована професійна компетентність на певному рівні.

Модульна побудова курсу дає ряд значних переваг і є одним з ефективних шляхів інтенсифікації навчального процесу, особливо в умовах цільової інтенсивної підготовки фахівців.

До числа переваг цього методу навчання відносять:

- забезпечення методично обґрунтованого узгодження всіх видів навчального процесу всередині кожного модуля і між ними;
- системний підхід до побудови курсу і визначенню його змісту;
- гнучкість структури модульної побудови курсу;
- ефективний контроль засвоєння студентами знань, умінь та навичок;
- виявлення перспективних напрямів науково-методичної роботи викладачів;
- швидка диференціація студентів: розрізняються «усереднені» групи відмінників, успішних і слабких студентів;
- значне скорочення часу на лекції та пошук нових форм занять викладачами.

Модульна побудова курсу дає можливість здійснювати перерозподіл часу, відведеного навчальним планом на його вивчення, за окремими видами навчальної діяльності, розширює частку практичних та лабораторних занять, а також самостійної роботи студентів.

При комплексному розгляді змісту навчальних модулів виключається дублювання у вивченні предмета, з'являється можливість обґрунтованого введення в навчальний процес елементів наукових досліджень і проведення науково-дослідних, лабораторних робіт.

Взаємозв'язок різних форм навчання за модульної організації навчального процесу дозволяє цілеспрямовано керувати науково-методичною роботою викладачів і визначати вузькі місця методичного або програмного забезпечення, лабораторної бази. Крім того, наочність структури курсу демонструє перспективні напрями їх вдосконалення і дозволяє науково обґрунтовано планувати роботу всього педагогічного колективу.

Модульний підхід у навчанні дозволяє більш повно задовольнити потреби творчої особистості у пізнавальній діяльності, оскільки з'являється усвідомлена зацікавленість в отриманні тих чи інших знань; можливість змінювати спеціалізацію або отримати кілька спеціалізацій; змінювати рівні домагань, форсувати або продовжувати термін вивчення окремих дисциплін для досягнення кінцевої мети; швидко реагувати на ринкову кон'юнктуру, індивідуалізувати процес навчання, здійснювати співтворчість з викладачем, знизити фактор незадоволеності індивіда в освіті [7, с.50-52.].

Модульна структура обумовлює посилення мотивації до навчання, оскільки студент особисто зацікавлений в отриманні інформації, відвідуванні лекцій і лабораторно-практичних занять. Він сам вирішує питання поетапного контролю, більш зацікавлений у ньому на шляху просування до кінцевої мети. Оцінювання знань при модульній системі навчання рейтингова за індивідуальним інтегральним

індексом. У результаті такого оцінювання знань підвищується зацікавленість студентів у навчанні, з'являється можливість форсувати вивчення дисципліни, що забезпечує індивідуалізацію навчання.

Таким чином, модульна система навчання у педагогічних коледжах і пов'язані з її введенням інтенсифікація навчально-виховного процесу може значною мірою підвищити ефективність і якість професійної компетентності майбутніх фахівців дошкільного виховання, забезпечити цілеспрямованість творчої діяльності особистості.

Модульне навчання є найбільш економічним, оскільки з програми навчання виключаються матеріали, що не мають відношення до конкретного фаху:

- враховуються наявні знання та вміння студентів, що дозволяє скорочувати час навчання;
- враховуються індивідуальні особливості студентів (темпи засвоєння, практичні навички тощо), що також дає можливість варіювати час навчання.

Головні відмінності модульної технології полягають у наступному:

- структура модульної програми співвідноситься зі структурою діяльності фахівця дошкільного виховання і складається з окремих елементів - модулів, які є завершеною частиною роботи з чітко визначеним початком і кінцем. У той же час кожен модуль є структурним елементом модульної програми навчання;
- для вивчення кожного модуля програми навчання (фрагмента діяльності фахівця дошкільного виховання) розробляються спеціальні методичні посібники, в яких містяться необхідна інформація для формування певних

знань, умінь і навичок, а також завдання для контролю або тести;

- для кожного студента можна скласти індивідуальну програму навчання на основі базової модульної програми з урахуванням його замовлення на освіту [7, с.50-52].

Важливо підкреслити, що з метою реалізації зворотного зв'язку використовується вхідний поточний та підсумковий види контролю. Вхідний контроль дає можливість визначити рівень знань, умінь та навичок студентів перед початком вивчення навчального модуля. Для систематичної координації дій викладача і студента використовується поточний контроль який здійснюється під час вивчення матеріалу кожного модуля. Підсумковий контроль охоплює матеріал модуля.

Для здійснення проміжного поточного контролю знань студентів необхідно підготувати комплекс дидактичних матеріалів, який повинен містити:

- предметні тести;
- лабораторні роботи;
- контрольні роботи;
- самостійні роботи студентів на заняттях;
- завдання для самостійного опрацювання матеріалу;
- завдання продуктивного змісту;
- питання для закріплення теоретичних знань;
- нетрадиційні завдання (кросворди, матеріали для аналізу інформаційних повідомлень практичного спрямування тощо).

За результатами вивчення кожного модуля проводиться підсумковий контроль знань, умінь та навичок, що сприяє якісному засвоєнню теоретичних положень, а також формуванню вмінь щодо їх застосування при розв'язанні завдань продуктивного

змісту. Для забезпечення фахових якостей студентів при вивченні програмних дисциплін доцільно розробити продуктивні завдання та запропонувати методику їх розв'язання, що сприятиме формуванню практичних умінь і навичок, а також розвитку креативного, образного, логічного мислення, яке відіграє важливу роль у підвищенні якості професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільного виховання у педагогічному коледжі.

Таким чином, модульне навчання передбачає відносно самостійну роботу студентів з освоєння індивідуальної модульної програми, складеної з окремих модулів. Професійна діяльність освоюється на рівні необхідних професійних стандартів. За рахунок послідовної орієнтації на чітко визначені цілі, негайної оцінки ступеня їх досягнення, в результаті досягається гарантованість і стабільність результатів педагогічної діяльності.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Зростаючі вимоги суспільства та системи дошкільної освіти до рівня професійної компетентності майбутніх фахівців дошкільного виховання потребують переорієнтації навчально-виховного процесу в педагогічних коледжах України на формування високого рівня професійної компетентності. Модульна технологія навчання дає можливість здійснювати проектування реалізації, оцінки, корекції та організації продуктивної розумової діяльності студентів у процесі їх професійної підготовки на основі системного підходу. Модульна система навчання і пов'язані з її введенням інтенсифікація навчально-виховного процесу може значною мірою підвищити ефективність і якість професійної компетентності майбутніх фахівців дошкільного виховання, забезпечити цілеспрямованість творчої діяльності особистості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Алексюк А.М. Педагогіка вищої школи України : Історія. Теорія. – Либідь, 1998. – 560 с.
2. Андрущук А.Г. Освіта у країнах європейської спільноти: структура і управління // Проблеми науки. – 2000. №8. – с. 54-60.
3. Байденко, В. И. Базовые навыки (ключевые компетенции) как интегрирующий фактор образовательного процесса [Текст] / В.И. Байденко, Б. Оскарссон // Профессиональное образование и формирование личности специалистов : Научно-методический сборник. – 2002. – 176 с.
4. Белоновская И. Д. Формирование профессиональной компетентности специалиста. – М. : Ин-т развития проф. образования, 2005. – 351 с.
5. Бєленька Г. В. Формування професійної компетентності сучасного вихователя дошкільного навчального закладу : монографія / Ганна Володимирівна Бєленька. – К. : Університет, 2011. – 320 с.
6. Введенский В.Н. Моделирование профессиональной компетентности педагога // Педагогика. – 2003. – №10. – С. 51– 55.

7. Жарова Е.А. Технологии формирования профессиональной компетентности будущего специалиста. Технологии формирования профессиональной компетентности будущего специалиста : материалы межрегиональной научно-практической конференции (16 марта 2009 года) / Отв. ред. Н.А.Сергеева – Оренбург : ОГППК, 2009 – 254 с.
8. Зязюн І. А. Педагогічна майстерність [Текст] : Підруч. для студ. вищ. пед. навч. закл. – К. : Вища шк., 2004. – 422 с.
9. Кроше Е. Руководство за модульною системою професійно-технічного навчання // Міжнародна організація праці. – Женева, 1996. – 86 с.
10. Кукушин В.С. Педагогические технологии. Электронный ресурс. Режим доступа: – <http://www.univer5.ru/pedagogika/pedagogicheskie-tehnologii-kukushin-v.s.html>
11. Овчинникова Т.А. Компетентностный подход как средство повышения культуры профессионального образования. Технологии формирования профессиональной компетентности будущего специалиста : материалы межрегиональной научно-практической конференции (16 марта 2009 года) / Отв. ред. Н.А.Сергеева – Оренбург : ОГППК, 2009 – 254 с.
12. Освітні технології. Навч. метод. посіб. О.М. Пехота, А.З.Кіктенко, О.М.Любарська та ін.. За заг. ред.О.М.Пехоти. – К. : А.С.К., 2001. – 356 с.
13. Педагогика : учебное пособие для студентов педагогических учебных заведений / В.А. Сластенин, И.Ф. Исаев, А.И. Мищенко, Е.Н. Шиянов. – М. : Школа – Пресс, 1998. – 512 с.
14. Равен Дж. Компетентность в современном обществе: выявление, развитие и реализация / Пер. с англ. – М., «Когито-Центр», 2002. – 396 с.
15. Юцявичене П.А..Теория и практика модульногообучения. Каунас Шиеса, 1989, - 272 с.
16. Postlethwaite S.N. Time for microcoursees? // The Library College Journal. – 1969. Vol. 2 № 2.
17. Russell J.D. Modular Instruction. - Minneapolis, Minn., Burgess Publishing Co., 1974. – 164 p.